

PubliMus

En skriftserie om musik

Valdemar Lønsted

Thomas Jensen – en hyldest til musikernes dirigent

PubliMus nr. 64-22

Århus, juli 2022

Skriftserien PubliMus

v/ redaktør Carl Erik Kühl

Klintevej 24

8240 Risskov

Tlf: +45 30707830 · e-mail: carlerikkuhl@gmail.com

Redaktion:

Carl Erik Kühl, ansvarshavende redaktør.

Thomas Teilmann Damm

Mikkel Thrane Lassen

Valdemar Lønsted

Jens Voigt-Lund

Tryk: [Endnu ikke trykt]

ISBN [Endnu ikke trykt]

Valdemar Lønsted

Thomas Jensen

En hyldest til musikernes dirigent

Dirigentnavnet Thomas Jensen er næppe husket af ret mange i dag. Musikbissen, som han yndede at kalde sig, med det ærkedanske efternavn var kun 65 år ved sin død i 1963. Gammel blev han altså ikke efter vor tids målestok, og ganske hurtigt forsvandt han ud af offentlighedens hukommelse. Bortset fra den vedvarende beundring og erindring fra diskofiler, musikjournalister, ældre koncertgængere og musikere, der havde spillet under ham. Optagelser fra 1940'erne og 50'erne er blevet genudgivet på cd gennem årene, men de har sandsynligvis været uvedkommende for yngre generationer på grund af lyden af gamle dage. Nu er muligheden imidlertid kommet for at opdage eller genopdage fænomenet Thomas Jensen.

I juni 2021 lancerede pladeselskabet Danacord en serie med dobbeltalbum under signaturen *The Thomas Jensen Legacy*. Primo juli 2022 er der udkommet tretten *volumes*. Mange af optagelserne har været udgivet før, mange udgives for første gang, og samlet set befæster serien det ry, som de, der oplevede ham på hans egen tid, har videregivet. At Thomas Jensen var en af de betydeligste danske kapelmestre nogensinde – lad os vove den påstand. Repertoiret var kolossalt alsidigt. Han evnede at frisætte et orkester til virkelig hengivelse i en opførelse. Han favnede høj og lav i musiklivet. Og han brugte en stor del af sin dirigerende karriere på at bringe den gode musik ud i det uopdyrkede jyske orkesterlandskab.

Thomas Jensen i 1940'erne.

Denne artikel er en hyldest til Thomas Jensen, tilrettelagt i en hybrid form. Som anmeldelse af Danacordserien med lytteeksempler linket til Spotify, som orientering om den hjemlige orkesterkultur i fem årtier fra det 20. århundrede, og som beretning om en personlighed, som man kunne kalde musikernes dirigent. Tre orkestre, som Thomas Jensen var knyttet til, medvirker i større eller mindre omfang i serien: Aarhus By-Orkester, Tivolis Koncertsals Orkester og Radiosymfoniorkestret, i perioden også under navnet Statsradiofoniens Orkester. Thomas Jensens overleverede indspilninger og livetransmissioner med disse orkestre skete fra sidst i 1930'erne til få uger før hans død. En stor del af dem hidrører fra Danmarks Radios arkiver, og alle lydkilder er blevet digitalt overført og forbilledligt teknisk forbedret af Claus Byrith, som har arbejdet på dette felt i en menneskealder.

Seriens udbud af komponister for de første tretten udgivelser vedkommende er monstrøs i mængde og stilarter. Listen er anført nederst i artiklen. Og Carl

Nielsen og Jean Sibelius må fremhæves for deres særlige betydning for Thomas Jensen. Det er første gang, vi får en samlet og fyldig pladedokumentation af de to nordiske giganters symfoniske musik med Thomas Jensen, der som orkestermusiker havde spillet under dem begge som dirigenter.

Men vi begynder med en anmeldelse. Skribenten er redaktør Gunnar Heerup fra Dansk Musiktidsskrift. Anledningen er den 39-årige Thomas Jensens første torsdagskoncert den 2. december 1937 med Statsradiofoniens Symfoniorkester. Det foregik i Stærekassen, øgenavnet for Det Kongelige Teaters Nye Scene, som dengang tjente som radiofonibygning.

For en 15-16 år siden sad der en drenget, bundmusikalsk og kåd violoncellist i tivoli- og palæorkestret, som med utrolig iver søgte at få »Ach du lieber Augustin« til at passe ind i de forskelligste moderne kompositioner, ikke af had til den ny musik, men mere som en slags opmuntring for sig selv og sine kolleger og som et, omend ikke uskyldigt, så dog charmerende drilleri af dirigenten.

Den samme violoncellist stod i december måned i spidsen for radiofoniorkestret og dirigerede César Francks d-mol symfoni. Det var ikke et drenget talent, der stod der, eller rettere det var ikke blot en dreng, men et mandfolk, som på trods af et mandigt-sejt og stædigt arbejde havde forstået at bevare drengens friskhed. Det var den bedste danske dirigentpræstation, jeg erindrer fra de senere år; ikke blot var den musikalske følelse i pagt med værket, men den blev meddelt orkestret i en levende og inspireret form, der støttedes af en overlegen og gennemarbejdet teknik. Det er ikke kun i Danmark, det er en sjældenhed at træffe en mand, der både er musikalsk og har musikerøret i orden, som virker inspirerende, og som samtidig arbejder håndværksmæssigt grundigt og samvittighedsfuldt; for det meste må man være glad for at finde en eller to af disse fortræffelige egenskaber. Thomas Jensen forener dem alle.

Hvilket arbejde, der ligger bag en ydelse som Francks symfoni, forstår man, når man ser Thomas Jensens taktslag. Det første indtryk er forbløffende, manden er ude af takt med musikken, han slår tydeligt, men ikke regelmæssigt, springer ofte et par taktslag over og er hele tiden meget afgjort forud for orkestret. Den almindelige tilhører bliver snarest distraheret ved at se på ham, hans bevægelser danner slet intet billede af musikken, som tilfældet i så udpræget grad er hos andre dirigenter, fx. Fritz Busch. Det, Thomas Jensen vil, er hverken at slå takt eller at afmale

musikken, han vil give og giver orkestret netop de impulser, det trænger til, på det tidspunkt, hvor musikerne har mest nytte af dem. Man kan sige, det er noget rent teknisk og derfor uden interesse, men det er urigtigt. Thomas Jensens teknik vidner om et intensivt arbejde, og den kan kun gennemføres takket være en virkelig musikalsk overlegenhed. Den kræver, at dirigenten, samtidig med at han og orkestret lever i musikkens rytme, skal lægge sit taktslag i en selvstændig, af musikken ofte ganske uafhængig teknisk rytme.

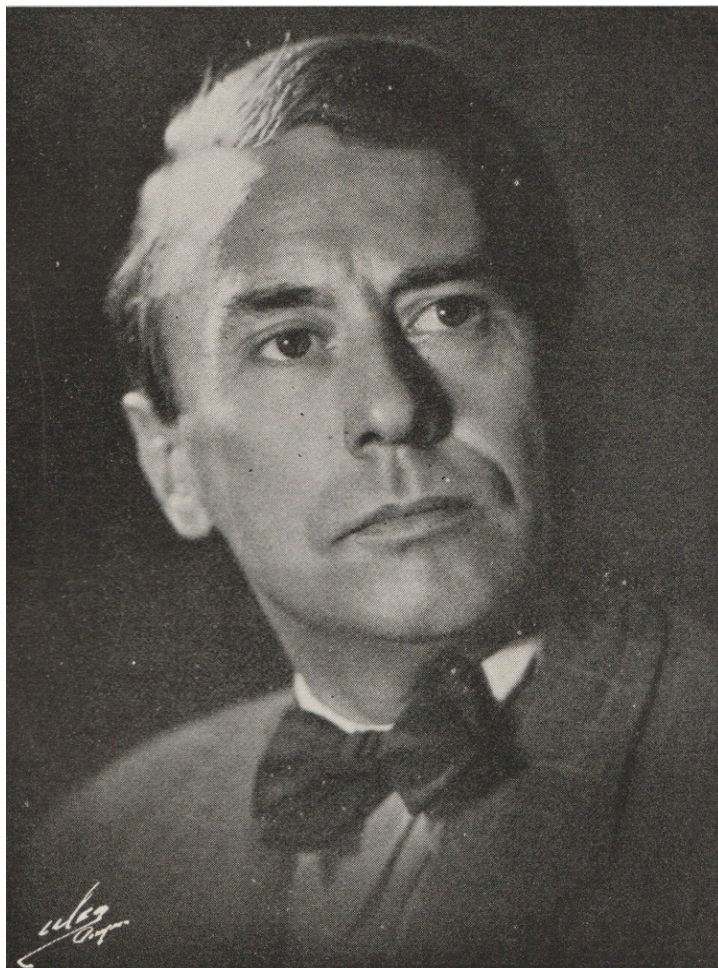
Jeg har sagt alt dette for at gøre det klart, at vi med Thomas Jensens ypperlige direktion af César Francks symfoni ikke står overfor en enkelt, tilfældig ydelse. Vi har her med en dirigent at gøre, af hvem vi har lov at håbe alt. Han vil blive en meget benyttet dirigent ved torsdagskoncerterne, og han bør kunne blive dansk musikkultur den dirigentgesandt, vi længe har trængt til over for udlandet.¹

Hvis man udvider forståelsen af Gunnar Heerups sidste sætning til, hvordan Thomas Jensen ville kunne hejse flaget for dansk orkesterkultur som sådan, er hans Sibelius et meget godt eksempel. Jensen og Statsradiofoniens Symfoniorkester indspillede *Karelia-suiten* for Decca i 1952. Lyt til pulsen i 'Alla marcia'.

<https://open.spotify.com/track/7z0RssC1LCbwaFKiig8oj4?si=ff15568de5114e7d>

1. Sibelius: Karelia-suite, Alla marcia.

Den summariske biografi

Thomas Jensen i 1940'erne

Thomas Johannes Jensen (1898-1963) var søn af en maskinarbejder og blev optaget i 1912 som 14-årig på Musikkonservatoriet i København med fagene orgel og cello, og her var Otto Malling og Carl Nielsen blandt hans lærere.² Jensens første faste stilling var som solocellist i Nordvästra Skånes Orkesterförening i Helsingborg (1917-19). Herfra skiftede han til tutticellist i Tivolis Koncertsals Orkester (1920-27), som var aktiv i vintersæsonen i Musikforeningens palækoncerter. Thomas Jensen oplevede Carl Nielsen som dirigent i egne værker i denne periode, blandt andet ved uropførelsen af 5. *Symfoni*. Sibelius var den hyppigst opførte udenlandske samtidskomponist herhjemme i perioden 1900-35, alle syv symfonier var på programmerne i

København inden 1925, og Thomas Jensen medvirkede i nr. 1, 5, 6 og 7 under Sibelius 'ledelse. 2. *Symfoni* var uhyre populær blandt københavnernes, i 1920'erne var Jensen formodentlig med i de syv opførelser under Carl Nielsen og Frederik Schnedler-Petersen. Denne statistik fortæller altså om en personlig og dyb forståelse for samtidens største nordiske komponister.

Sideløbende med orkestertjenesten begyndte Thomas Jensens dirigentvirksomhed: amatørorkestret Eufrosyne, Nørrebro Teater, vikarjob i Tivoli, og indimellem perioder med studier i Dresden og Paris. Det store spring blev taget til Aarhus i 1927, hvor Jensen først virkede som kapelmester ved teatrets orkester og for Filharmonisk Selskab, begge fusioneret som Aarhus By-Orkester i 1935. Takket været sin ihærdige indsats blev han dets første kapelmester. Samtidig med den jyske karriere gjorde Thomas Jensen i stigende grad sit navn tiltrækkende i København, hos musikere, presse og publikum. Han blev tilknyttet Tivolis Koncertsals Orkester som anden kapelmester, han gæstedirigerede Det Kongelige Kapel og Statsradiofoniens Orkester, og han indspillede grammofonplader med disse orkestre.

I 1957 forlod en frustreret Thomas Jensen chefposten for Aarhus By-Orkester i afmagt over musikernes ringe ansættelsesforhold, den udeblevne udvidelse af orkestret og den stadig manglende adækvate koncertsal. I Statsradiofonien stod man med åbne arme og tilbød den 59-årige Thomas Jensen en fast stilling. Med vaklende helbred og voksende døvhed blev han frem til sin død den ledende danske kapelmester i Danmarks Radio, som institutionens navn lød fra november 1959.

Aarhus By-Orkester 1927-1935-1957

Meget kunne være gået anderledes i det københavnske musikliv, hvis Statsradiofonien havde været mere fremsynet i 1931. Den administrerende chef for det seks år gamle Radioorkester, driftsleder Emil Holm, tøvede fortsat med at ansætte en førstekapelmester. Russeren Nikolaj Malko var blevet tilknyttet i 1930, men Holm håbede på, at et endnu større internationalt navn ville vise sig. Den økonomiske depression i Europa kunne være behjælpelig, det internationale honorarniveau var faldet betragteligt.

Derfor bestemte han sig for, at der skulle ansættes en vicekapelmester eller anden kapelmester, så at sige et trin over de to daglige dirigenter, Launy Grøndahl og Emil Reesen. Dirigentkonkurrencen fandt sted i efteråret 1931. Der var fem kandidater, en af dem Thomas Jensen, kapelmester ved Aarhus Teaters orkester på 12 musikere. Jensen blev nummer tre efter Fritz Mahler fra den østrigske radio og Otto Olsen, vicedirigent i Tivoli.

Når man læser Gunnar Heerup ovenstående anmeldelse syv år senere, forekommer det ubegribeligt, at Thomas Jensen ikke blev fanget ind. Perspektiverne er ganske store. Statsradiofonien spillede længe på to heste i forhold til en uofficiel 1. kapelmester: Nikolaj Malko og Fritz Busch, med Busch som den foretrukne og mest afholdte af orkestret. Da Busch døde i 1951, opstod der naturligvis et vakuum. Thomas Jensen ville nu have været den oplagte efterfølger, han kunne have tilført radioorkestret en ekstra dynamik og en kunstnerisk bæredygtighed, det giver genudgivelsesserien stærke formodninger om. Men sådan tænkte man ikke i radioledelsen. Man ønskede en stor kanon fra udlandet, og Jensen blev i Aarhus.

»Ham får vi ikke lov til at beholde ret længe« – sagde man efter nogle få sæsoner. I 1927 havde Thomas Jensen overtaget ledelsen af både Aarhus Teaters beskedne orkester og Aarhus Filharmoniske Selskab, teaterorkestret udvidet med restaurationsmusikere og militærmusikere. Kunne man kalde Danmarks næststørste by en udørken i forhold til hovedstaden med de voksende orkestre i Tivoli, Det Kongelige Teater og senest Statsradiofonien?

Der er ingen tvivl om, at mange i Aarhus har følt det sådan. Københavnerne bekymrede sig sikkert ikke om provinsens udsultning, men Thomas Jensen havde fra begyndelsen tænkt, at han skulle påtage sig en mægtig kulturpolitisk opgave. At skabe et levende musikliv med et jysk symfoniorkester i centrum, ikke blot til Aarhus, men også til store dele af hovedlandet. Tiden gik i venteposition hen til januar 1935, hvor Aarhus By-Orkester blev lagt i støbeskeen ved et stiftende møde mellem lokale interessenter – og på bordet lå en gennemarbejdet plan fra Thomas Jensens hånd. Visionen blev understøttet af tillægsnavnet: Jydsk Symfonisk Orkester.

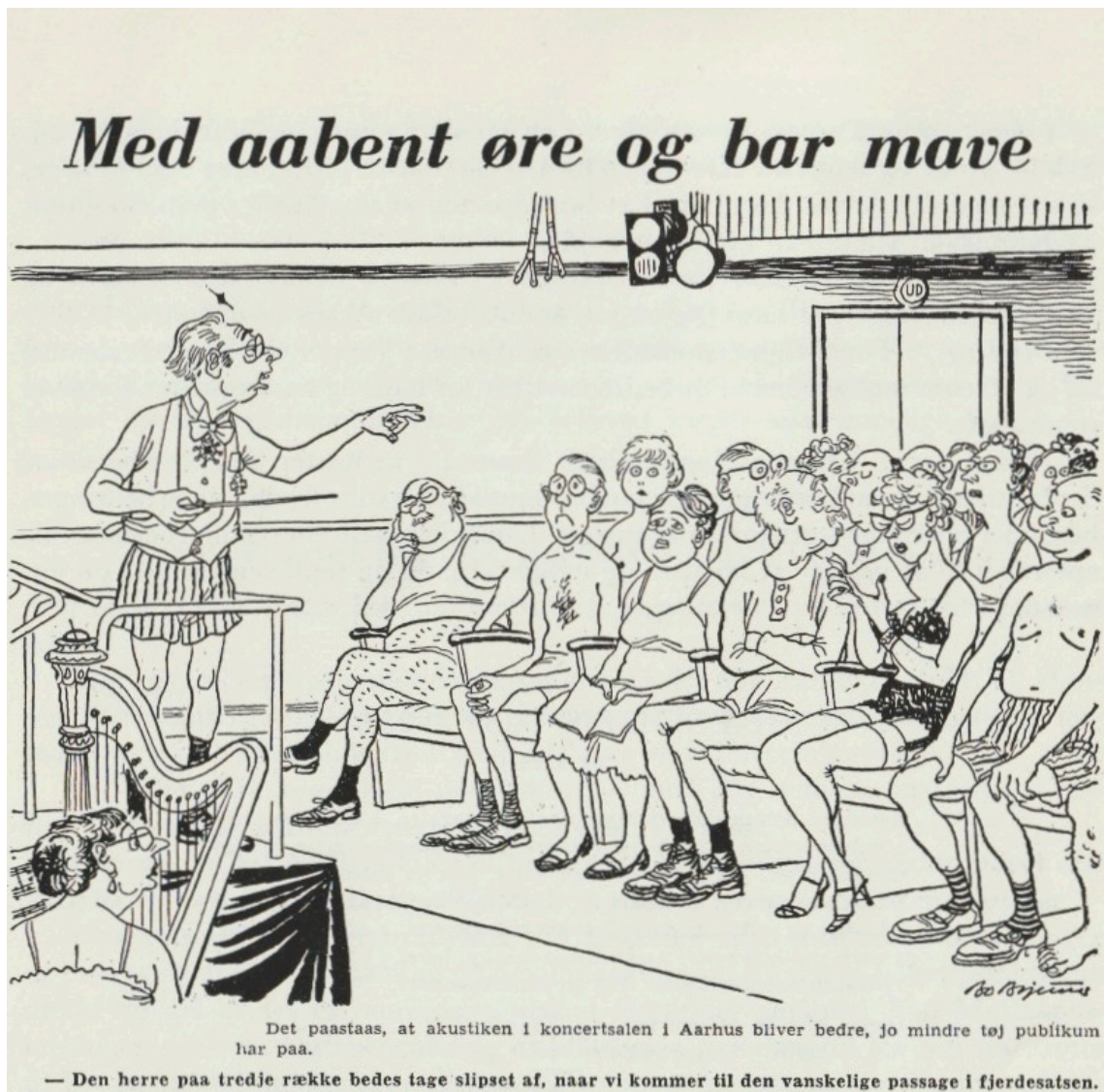

Thomas Jensen i 1927.

De begyndte med 26 musikere og måtte trække på assistenter til det mere mandskabskrævende repertoire. I 1945 kom udvidelsen til 32 faste medlemmer. Byorkestret delte sit virke mellem teatertjenester og koncerter, men Aarhus rådede ikke over et egentligt koncerthus. Teatret, Rådhushallen, Koncertpalæet, Aarhushallen, Folkets Hus var lokaliteter, man måtte stille sig tilfreds med, og det ville være en gigantisk underdrivelse at påstå, at Thomas Jensen blot ønskede rimeligere forhold: flere strygere og en adækvat koncertsal. Han kæmpede for dem. Den ulmende konflikt, for en sådan var det, mellem orkestret og rådhuset blev skærpet i 1952. Det var et stærkt ønske fra kommunen og teatrets side at bygge en ny moderne biograf – Scala. Bagtanken var, at den skulle afhjælpe teatrets drift, og den kunne så sekundært fungere som koncertsal. Men, mente fagfolk, en biografals akustiske krav ville næppe kunne forenes med en tilfredsstillende akustik for symfonisk musik – hvilket flere år senere skulle vise sig at være ganske rigtigt. Skandalen blev tilmed kommenteret i København.

Aarhus By-Orkester og Thomas Jensen i Scala 1956.

Tegning af Bo Bojesen i Politiken, foranlediget af klager over akustiske mangler i »Scala«.

Sidst på året kom et alternativt forslag fra arkitekt Karen Smith-Hansen. Inspireret af Helsingborgs Koncerthus indviet i 1932 udarbejdede hun et projekt, der rummede en koncertsal til 1.250 tilhørere, en prøvesal, lokaler for administration og musikerne, og endelig en fløj til Statsradiofoniens afdeling i Aarhus. Placeringen var tænkt helt central i den sydlige del af Rådhusparken. Men projektet blev fejlet af bordet. Teatret ville have biografen, og byorkestret skulle tage imod tilbuddet om at få plads i den, sådan som Gustav Albeck formulerede det.³

De fik lov til at beholde ham ret længe, længe nok til at Thomas Jensen formåede at skabe opsigtsvækkende resultater med Aarhus-orkestret. Men hans betydning gik langt videre end orkesteropdragelsen. Det sammenfattede

professor Gustav Albeck i slutningen af sin tale, så højtstemt, som man havde for vane på den tid, da Thomas Jensen blev kåret som Aarhus-studenternes æreskunstner den 19. marts 1956:

Hans livs varigste indsats er at have ført musikken ud til store kredse i vort land, der før var uden kontakt med den, hvad enten det nu skete i Tivolis gamle have eller via radioens æterbølger, ved By-Orkestrets store og stærkt besøgte sommerkoncerter – eller på orkestrets talrige rejser i den jyske landsdel. Han er vor førende mand, hvad enten det gælder en repræsentativ koncert med et eksklusivt program, eller når talen er om et målbevidst arbejde for at udbygge dansk orkestermusikks indre, folkelige front. Han har sat skel i dansk musikhistorie, netop fordi han, mesteren på sit felt, trods skuffelser og vanskeligheder ved at nå de fornødne midler til værkets fuldførelse, holdt fast ved sin gerning og dens mål: Opbygningen af de danske landsdelsorkestre til fuldt udbyggede symfoniorkestre af virkelig kvalitet.⁴

Danacordseriens album 8 er helliget Aarhus By-Orkester, eller Aarhus Symfoniorkester, som navnet ændrede sig til i 1983. Den første cd indeholder kortere stykker overført fra grammofonplader af plademærket TONO, på den anden er det DR-liveoptagelser af bl.a. Dvořáks *9. Symfoni* og Haydns *Klaverkoncert i D-dur* med John Damgaard. TONO-optagelserne er imidlertid af bedre teknisk kvalitet, og herfra skal vi fokusere på to typer danse, begge indspillet i 1951, som giver et tydeligt indtryk af Thomas Jensens særpræg.

'Komedianernes dans' fra Smetanas opera *Den solgte brud* er en bøhmisk *furiant*, en rasende hurtig dans i 2/4 takt. Den uforberedte og tilmed fordomsfulde lytter forbavses måske over, hvor teknisk kompetent Aarhus By-Orkester går til værks. Det er sandt for dyden en sammenspillet flok, og Thomas Jensen giver dem billedlig talt intet pusterum. Fra afsnit til afsnit indlægger han fine rytmiske og klanglige nuancer, der er en charmerende naturlighed ved den svævende tempostyring, og han undlader klogt at give los for kraftige udladninger indtil allersidst i den heftige coda.

<https://open.spotify.com/track/0FCSOIMqb9eesO0SyERnLa?si=63f397388d0f4f61>

2. Smetana: Komedianernes galop. Thomas Jensen.

Lyt til sammenligning Leonard Bernstein og New York Filharmonikerne i 1962. Her er pulsen undertiden ustabil, dirigenten presser orkestret mere, end godt er, og der er ganske megen overstyret dynamik undervejs. Det er åbenbart ikke Bernsteins anliggende at få dansen til at leve og ånde naturligt, hos ham er det *show time*.

<https://open.spotify.com/track/6CAJug3icjLwhS5VXXTxMq?si=3fbd03e70dbf49d5>

3. *Smetana: Komedianernes galop. Leonard Bernstein.*

Johann Strauss den yngres 'Schatz-Walzer' bygger på melodier fra operetten *Sigøjnerbaronen*, og ligesom alle andre store wienervalse er det en suite af korte valsesekvenser af forskellig udtrykskarakter. Det er slående, hvor både personligt og *wienerisch* Thomas Jensen behandler valsenes muligheder for pointeret karakterisering – uden at have et specialistorkester foran sig. Han søger at undgå den rutinerede musiceren. Smidigt fraserende med lette skub til musikerne for at komme videre i de kredsende bevægelser, og med en syngende klang, der ikke drejer over i det sentimentale.

<https://open.spotify.com/track/1kXdm6vqr6WoN1Q3gF8zYy?si=999a5129e3a74d25>

4. *Johann Strauss: Schatzwalzer. Thomas Jensen.*

Heroverfor viser Strauss-eksperten Willi Boskovsky sig som en uinteressant bobestyrer – med sit eget Johann Strauss Orkester i 1982. Som koncertmester for Wiener Filharmonikerne stod Boskovsky med violinen og ledte deres nytårskoncerter fra 1955 og de følgende 24 år. Hans gennemførelse af 'Schatz-Walzer' må man kalde gylden rutine, skønne melodier med blank overflade, uden den markante rytmiske profilering, som Strauss hentede fra den wienerklassiske kunstmusik. At Thomas Jensen til gengæld står for en sådan spillemåde, siger alt om hans format.

<https://open.spotify.com/track/6CIblKcBAZwvKVsbXnXnaq?si=113174ecb94b4896>

5. *Johann Strauss: Schatzwalzer. Willi Boskovsky.*

Nogle uger efter de nævnte grammofonoptagelser gæstede Thomas Jensen og orkestret Det Tyske Hus i Flensborg. Og i koncertanmeldelsen i Flensborg Avis skrev kulturjournalist Walther Lange følgende:

I Herman D. Koppels Klaverkoncert nr. 3 sporedes til fulde, hvilket fortrinligt redskab Thomas Jensen råder over i det aarhusianske musikerfællesskab. Orkestret præges af en klanglig og rytmisk disciplin, der ikke er bundet til pindens tyranni, men kommer et sted indefra, er opelsket hos den enkelte musiker, således at tolkningen får den smidighed, som kan give polonæsen af Tjajkovskijs *Eugen Onegin* det festlige præg og Dvoraks femte [9.] symfoni den klangkultur, der i det livfulde tempo – trods fint formede enkeltheder – mere sigter mod farvernes og den rytmiske strukturs al fresco-virkning end detaljens stærke kontrastlys.⁵

Men den kunstneriske udvikling med Thomas Jensen ved roret ramte efterhånden muren. Han ville ikke vente flere år på en anstændig udvidelse af orkestret, og han betragtede Scalasalen, der blev indviet i 1955, som helt forfejlet til koncertbrug. Kampene med både myndigheder og til dels også orkestrets egen bestyrelse havde sat sine spor med neurotiske og depressive følger. Der fulgte en endelig opsigelse, og i marts 1957 flyttede Thomas Jensen med familie fra villaen i Risskov til København. Han havde advarende løftet røsten adskillige gange forinden. I 1952, inden Scalaprojektet overhovedet var på tale, sagde han i et interview med Berlingske Tidende:

Hvad fremtiden angår, vil jeg ikke lægge skjul på, at jeg betragter min mission i Aarhus som endt, dersom der ikke meget snart sker en ændring i forholdene, både hvad angår koncerthus og en kraftig forøgelse af Aarhus By-Orkestres stamme. Jeg kan ganske simpelt ikke mere se, hvor jeg i fremtiden kan gøre en indsats med et så nødtørftigt besat orkester og uden hjemsted for musikken i Danmarks næststørste by. Vi står stille. Dersom byen er glad for sit orkester og en smule stolt over at være »den første«, så kan den ikke komme udenom fortsat at hæge om det og ikke blot som nu lade det leve videre på sit gode rygte.⁶

*Thomas Jensen lytter til et radiointerview med ham.
Det er umiddelbart efter kapelmesterens 25 års jubilæumskoncert i Aarhus 1952.*

*Thomas Jensen vendte tilbage i Aarhus By-Orkestrets 25 års jubilæumssæson 1960-61.
Koncerten i Stadionhallen sluttede med Tjajkovskijs 4. Symfoni.*

Tivolis Koncertsals Orkester 1936-1948

Thomas Jensens frodige læreår som udøvende musiker kan for en stor del tilskrives tilknytningen til Tivoli. Han var 21 år, da han i 1920 blev en af de tre fastansatte cellister i Tivolis Koncertsals Orkester på normalt 45 musici, og i de næste syv år stiftede Jensen bekendtskab med et særdeles bredt repertoire – den folkelige musik, som især H.C. Lumbye repræsenterede, populær klassisk musik, operauddrag, de symfoniske hovedværker og også krævende samtidsmusik. Den styrende ånd for koncertvirksomheden fra 1909 til 1935 var dirigenten Frederik Schnedler-Petersen.

Tivolis Koncertsal. Postkort fra en svensk turist.

Tivoli havde indviet en ny koncertsal i 1902, i maurisk stil med plads til 1.200 tilhørere, beliggende ud til Tietgensgade på samme sted i haven som vor tids koncertsal. Der var for så vidt mulighed for 3.000 tilhørere, hvis man medregnede det publikum, der spiste i koncertsalens restaurant på de omkringliggende verandaer.⁷ Hver aften gav orkestret koncert i tre afdelinger à

en times varighed. Første og tredje afdeling var forbeholdt populær klassisk musik, som musikerne til dels kendte i forvejen, og derfor spillede man uden forudgående prøve. I den anden forberedte afdeling kunne man høre symfonier og solokoncerter, som ikke så sjældent var uropførelser. Sådan som det skete på den sidste aften i koncertsalen, før den utilsigtet brændte i forbindelse med to danske naziterroristers bombeattentat på Tivoli 25. juni 1944.

KONCERTSALEN
Dirigent: SV. CHR. FELUMB

Kl. 19. 1. Afdeling

1. Københavner Marsch Th. Poulsen
2. Ouverture til »Ungdom og Galskab« Dupuy
3. Sarabande Händel
4. Sækkepiben, for Træblæsere Ludolf Nielsen
5. Elegi af »Gustav II Adolf« Hugo Alfvén
6. Stemninger fra Balkan Sv. Chr. Felumb

Kl. 20³⁰. 2. Afdeling

4. Symfoni-Koncert (Forstærket Orkester)
Alt udsolgt

7. Symfoni Nr. 41 C-Dur (Jupiter) K. V. 551 Mozart
Allegro vivace. Andante cantabile.
Menuetto (Allegretto). Finale (Allegro molto).
8. Koncert for Klaver og Orkester Svend S. Schultz
(Komp. 1944) Uropførelse.
Allegro energico.
Andante tranquillo - Rondo (Allegro con brio).
Solist: Pianistinden Elvi Henriksen (Debut).
Flygel: Steinway & Sons.
A. H. Geisler & Co.

Kl. 22. 3. Afdeling

9. Ungarsk Marsch af »Faust's Fordømmelse« Berlioz
10. Ouverture til Op. »Euryanthe« Weber
11. Andante af 5. Symfoni Schubert
12. Rococo Menuet Haydn
13. Salut for Aug. Bournonville, Galop H. C. Lumbye

Publikum anmodes om at forlade Salen gennem Udgangene ved
Orkestertribunen.

Koncertprogram i Tivolis Koncertsal 24. juni 1944.

Under sit navn virkede Tivolis Koncertsals Orkester kun fra maj til september. I vintersæsonen skiftede det til Københavns Filharmoniske Orkester for at deltage i hovedstadens koncertliv i Odd Fellow Palæet. Ved andre lejligheder

medvirkede orkestret i forskellige musikforeningers regi. Det var for det meste i vintersæsonen, at det spillede samtidens fremstående orkesterkomponister: Debussy, Ravel, Richard Strauss, Carl Nielsen, Sibelius, Mahler, Stravinskij og Schönberg.

Thomas Jensen arbejdede som orkestermusiker i en årrække af Schnedler-Petersens regime. Og når man ser på den diversitet, der er repræsenteret i Danacordseriens foreløbig tretten udgivelser, er det nærliggende at antage, at Jensens alsidighed og usnobbethed, respekten for både den lette og den seriøse musik, loyaliteten over den nye danske musik, som gjorde ham til noget nær en komplet kapelmester på dansk jord, blev formet i ham i denne Tivoliperiode. Det hændte, at han blev opfordret til at træde op på podiet og dirigere, når Schnedler-Petersen eller hans assistent Otto Olsen måtte melde forfald, men så kom 1927, og han blev hentet til Aarhus.

Schnedler-Petersens tid var omme i 1935, ikke at han selv indså det, men det gjorde Tivolis ledelse. Han havde et par år forinden fået en meddirigent, Svend Christian Felumb. Nøjagtigt jævnaldrende med Thomas Jensen og solooboist i Det Kongelige Kapel, hvilket åbenbart kunne forenes med, at han blev fast kapelmester andetsteds. Men samtidig ansatte Tivoli Thomas Jensen i en lignende stilling, og det kunne udmærket forenes med arbejdet i Aarhus, for her var musikerne kun ansat i vintersæsonens otte måneder. Maj, juni, juli og august var altså frie for Jensen.

Ved sin afsked i 1948 lod han følgende bemærkninger falde i et avisinterview: »Jeg er på et sejrrikt tilbagetog fra al ulidelig musiceren på samleband. I 13 år har jeg idelig været bunden, mister man først spilleglæden, er alt tabt.« Det blev efterhånden ikke lutter sommerglæder at arbejde i København, men spørgsmålet er, hvor meget han lod omverdenen mærke det, mens det stod på. Producenten Arne Helman beskriver Jensen under indspilningerne af det Lumbye-repertoire, som er udgivet i album 7:

At Thomas Jensen var musikernes både kammerat og leder, og dertil en storartet grammofondirigent, det kommer godt frem på disse optagelser. Det fortælles, hvorledes han ankom til Palæets koncertsal [Odd Fellow Palæet] og bragte et vejr af hyggelig munterhed med sig. Efter de indledende manøvrer og som tidspunktet nærmede sig, hvor optagelse for alvor skulle foregå, indtraf en forvandling. Han blev utilnærmelig og søgte enrum. Tilbage på dirigentpodiet udstrålede han myndighed, og der føg musikalske gnister fra taktstokken.⁸

Albummet indeholder disse 16 Lumbyekompositioner – galopper, valse og den fine orkesterfantasi *Drømmebilleder*. Rytmen! Rytmen under Thomas Jensen er så bjergetagende behersket, at man kan høre disse optagelser igen og igen. Galopperne ofte i et hæsblæsende tempo, som nu aldrig får orkestret til at køre i grøften, og med dynamiske opspændinger og berusende udløsninger – som *Sturm und Drang* i det københavnske borgerliv. Valsene går derimod i en skiftende puls, som scener, der ændrer sig lynsnart og forførende i belysning og koreografi. Man hører både i galop og vals en Lumbye af et langt større format, end vi kommer ud for det i vor tids fremmedgjorthed over for den spillekultur, som Lumbye opdyrkede i Tivoli-orkestret, og som det fortsat havde i blodet i 1940. Hør forskellen på før og nu i *Salut for August Bournonville Galop*. Jensen er oppe mod Giordano Bellincampi i 1997 med samme orkester.

<https://open.spotify.com/track/45M8MN8pBfhvHICMR9Xcx1?si=7aedc3b2c87144fa>

6. H.C. Lumbye: *Salut for August Bournonville Galop*. Thomas Jensen.

<https://open.spotify.com/track/24wPkQjNfMwJGOLUWa07XR?si=01e392dbeb494e3b>

7. H.C. Lumbye: *Salut for August Bournonville Galop*. Giordano Bellincampi.

I sommeren 1957 efter den endelige afsked med Aarhus, gæstedirigerede Thomas Jensen i Tivoli. Det var en typisk Tivolikoncert med kortere stykker, og Statsradiofonien transmitterede direkte i radioens P1, som dengang bragte de fleste klassiske musikudsendelser. Nu var stedet den nye koncertsal, taget i brug et par år forinden, og man kan spekulere på, hvilke følelser der rørte sig i Thomas Jensen – den bristede drøm om et koncerthus i Aarhus. Album 7 har dette koncertprogram med, stykker af Bizet, Délibes og Sibelius, og så er der C.F.E. Hornemans ouverture til operaen *Aladdin*.

Det er imidlertid et forandret, mere ordinært Tivoli-orkester, vi hører. Og vel også en delvis forandret Thomas Jensen. Orkestret havde, siden han forlod det i 1948, været under alene Svend Christian Felumbs ledelse, en gentlemandirigent, dog hverken med Schnedler-Petersens karisma eller Jensens tekniske vingefang. Efter Anden Verdenskrig havde Tivoli-orkestret ikke den samme fremskudte position i Københavns musikliv som tidligere.

Radiosymfoni-orkestret erobrede for alvor koncertscenen, og det var først efter 1965, året hvor Tivoli-orkestret blev skabt som Sjællands Symfoni-orkester i

vintersæsonen, at det genvandt et fornemt niveau – især takket være den nye dynamo på koncertmesterpladsen, ungarenen Anton Kontra.

På koncerten i 1957 er det hørbart, at orkestret ikke længere responderer så gesvindt på Thomas Jensens impulser. Det lider Aladdin-ouverturen under, den kræver et teknisk fermt orkester, og netop det hurtige vekselstil kniber det med at få på plads.

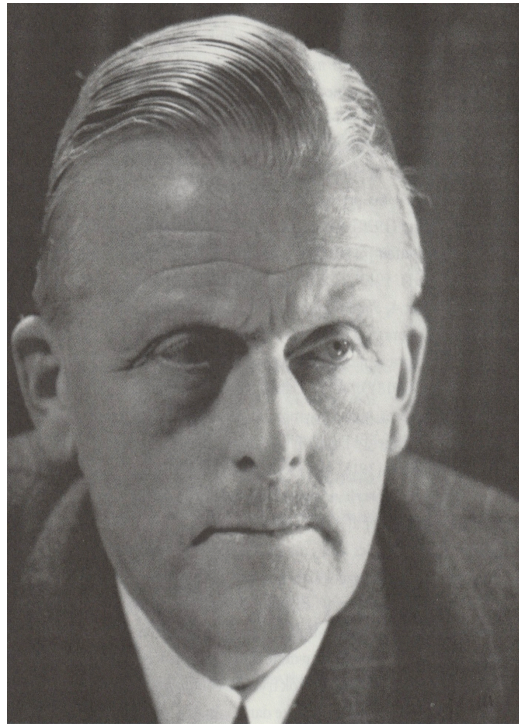
<https://open.spotify.com/track/6NRKAy2oQDbktMp57k5W2v?si=281b00fc47dd4d25>

8. C.F.E. Horneman: *Aladdin ouverture*. Thomas Jensen.

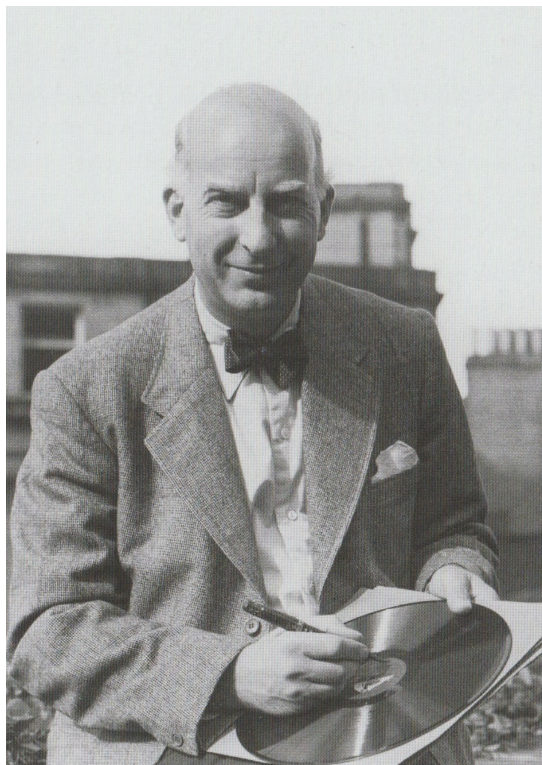
Radiosymfoniorkestret 1935-1963

Nu vender vi blikket mod landets største koncertinstitution, Statsradiofonien i København, som i forskellige perioder gav Thomas Jensen mulighed for at virkeliggøre sine visioner med et fuldt besat symfoniorkester. Han fik tildelt torsdagskoncerter og turnéer, han dirigerede mange studieproduktioner, men den indsats, som i første omgang skabte ham et internationalt ry, var pladeindspilningerne af Carl Nielsens symfonier. Det ry har været slidstærkt. I en anmeldelse af Danacordseriens album 5 og 6 i det engelske *Gramophone* skriver Rob Cowan om flere af disse optagelser: »... quite unbeatable and sounding excellent. If Jensen doesn't convince you that Nielsen was one of the greats, then no one will.«⁹

Den danske radiofoni, som begyndte sin koncertvirksomhed i 1925, havde længe et dirigenttriumvirat med Launy Grøndahl (1886-1960), Erik Tuxen (1902-1957) og Thomas Jensen. Det var driftsleder Emil Holm og efterfølgernes programpolitik, at de danske dirigenter skulle varetage den nordiske musik og specifikt den danske, mens tyske Fritz Busch (1890-1951), russiske Nikolaj Malko (1883-1961) og franske Albert Wolff (1884-1970) blev fast tilknyttet for i det store hele at kultivere det klassiske, romantiske og tidlige 20. århundredes repertoire – i overensstemmelse med deres nationale baggrund.

Launy Grøndahl 1940.

*Erik Tuxen signerer grammofonplader med Radiosymfoni-orkestret.
Edinburgh Festspillene 1950.*

I 1929 havde Holm formået radiorådet til at bevilge løbende midler til indkøb af tjenesteinstrumenter af høj kvalitet, og det skete i så stort et omfang, at så godt som alle orkestrets strygere i 1937 kunne spille på originale, italienske instrumenter fra det 17. og 18. århundrede.¹⁰ Det var dynamiske årtier før og efter Anden Verdenskrig, hvor København godt kunne kalde sig en international musikmetropol i kraft af radioens torsdagskoncerter med berømte gæstedirigenter og solister, og at Thomas Jensen blev en del af dette, har utvivlsomt stimuleret ham.

Der opstod ganske naturligt en kamp om Jensen mellem København og Aarhus begyndende i 1935, da Aarhus By-Orkester blev dannet.

Radiosymfoniorkestret havde bud efter ham som gæstedirigent samme år, han fik sin første torsdagskoncert i 1937 som beskrevet i anmeldelsen ovenfor, og tilknytningen blev endnu tættere i orkestrets egentlige opgangsperiode, der tog sin begyndelse med udvidelsen til 92 musikere i 1949. Aarhusmusikerne var forståeligt nok nervøse ved udsigten til, at deres elskede Thomas skulle tage springet permanent tilbage til København.

Derfor først en baggrund om disse år.¹¹ Fritz Busch vendte tilbage i 1947 efter sit eksil i Argentina under Anden Verdenskrig, og det lå i kortene, at han skulle blive Radiosymfoniorkestrets første egentlige chefdirigent. Busch og Tuxen tog orkestret til Edinburgh Festspillene i august 1950, og det blev et dobbelt internationalt gennembrud – for Carl Nielsen med 5. *Symfoni* og for orkestret takket været Busch's strålende prøvearbejde.

Radiosymfoniorkestret og Fritz Busch i Usher Hall, Edinburgh Festspillene 1950.

I september 1951 gæstede orkestret, som det første udenlandske, Londons nyindviede Royal Festival Hall. Busch skulle have dirigeret, men døde pludseligt et par uger forinden i London, og Tuxen måtte overtage hans koncert. På den anden koncert dirigerede Launy Grøndahl Carl Nielsens *4. Symfoni*, BBC transmitterede begge aftener, og især »Det uudslukkelige« vakte opsigt. Efter Edinburgh var dette det endelige incitament til interessen for Carl Nielsens symfoniske musik, som nu voksede frem i Storbritannien.¹² I oktober og november 1952 rejste Radiosymfoniorkestret rundt i USA og gav 39 koncerter i 38 byer på 47 dage, dirigenterne var Erik Tuxen og Thomas Jensen, hver med en Carl Nielsen-symfoni. I Chicago dirigerede Nikolaj Malko, og i Philadelphia blev koncerten delvis overtaget af byens superstar, Eugene Ormandy, en af det danske orkestres årligt tilbagevendende gæstedirigenter.

Posteren for Radiosymfoniorkestrets gæstespil i London, september 1951. Fritz Busch's uventede dødsfald skete så kort tid inden koncerterne, at hans navn ikke kunne nå at blive erstattet med Erik Tuxens.

Radiosymfoniorkestret fik med disse turnéer befæstet renomméet som et af de mest spændende europæiske orkestre – særligt i den angelsaksiske verden – og i de følgende år blev det høje niveau stimuleret af en række både etablerede og kommende berømt heder udefra. Eugene Ormandy, Rafael Kubelik, Paul Kletzki, Joseph Keilbert, Carl Schuricht, Hermann Scherchen, John Barbirolli, Carlo Maria Giulini, Malcolm Sargent, Ferenc Fricsay og Herbert Blomstedt. Thomas Jensen fandt sin plads i denne opblomstringstid, mens han var fast engageret i Aarhus.

Danacordseriens foreløbige tretten album indeholder Carl Nielsens seks symfonier med Radiosymfoniorkestret, og hermed er der for første gang udgivet en samlet Jensen-cyklus. Der er den særlige omstændighed ved 4. *Symfoni*, at det er en optagelse af en torsdagskoncert den 2. september 1952, altså en måned før orkestret drog ud på USA-turnéen med symfonien i bagagen. En opvarmning til den snes gange, den blev spillet for amerikanerne. Undervejs optog en reporter fra Statsradiofonien et kvarters udsendelse med interview af musikere, Thomas Jensen og turnéens amerikanske manager. I vores kontekst er det interessant, fordi reporteren beretter om publikums kolossale begejstring for orkestrets ildhu og spilleglæde og den ukendte Carl Nielsen. Det bliver ikke sagt eksplicit, men »Det uudslukkelige« og Thomas Jensens navn svæver i rummet.

<https://www.dr.dk/bonanza/serie/312/klassisk-musik/60139/thomas-jensen-fra-statsradiofoniens-symfoniorkesters-usa-turne>

9. DR-reportage fra USA-turné 1952.

Også opførelsen i København før afrejsen (album 6) er helt usædvanlig, for finalens vedkommende med en fremdrift, intensitet og vildskab, som giver anledning til at reflektere over, hvad Carl Nielsen-traditionen måtte gå ud på. Det ligger lige for at sammenligne med Radiosymfoniorkestret under Michael Schönwandt i 1999, indspillet for Dacapo i forbindelse med en komplet symfonycyklus. Vi hører mildt sagt to forskellige verdener, selv om der er tale om det samme orkester, og to dirigenters stærkt divergerende opfattelser af tempo, klang, rytme og udtryk.

Forskellene mellem de to perioders træblæsere og messingblæsere er mest påfaldende, her benævnt som de gamle og de moderne. Den gamle oboklang er radikalt anderledes end vi er vant til, i den franske tradition med en snæver, vibratoløs lyd, som en skalmeje. Den moderne i den tyske tradition er fyldig og tæt, undertiden med et ekspressivt vibrato. Den vibratoløse, lidt nøgne klang karakteriserer i det hele taget de gamle træblæsere, »de lyder af træ«, som en af forfatterens engelske venner plejede anerkendende at sige om de danske blæsere. Man hører derfor også en ganske karsk og direkte ensembleklang flere gange i symfoniens finale, klangen er ikke homogeniseret, den står frem med individuelle klangfarver.

*Poster i Memphis, turnéen til USA 1951.
Den viser Erik Tuxens koncertprogram*

De gamle trompeter og basuner er bygget med smalle klangstykker og producerer en lys klang med behersket volumen, basunerne ret ofte med et hurtigt vibrato i fransk tradition. De moderne messingblæsere har et større volumen, bredere klangstykker og en mørkere sound. I Schönwandts version dominerer messingets ensembleklang meget ofte lydbilledet, som det faktisk er tilfældet i de fleste nutidige indspilninger. Det interessante ved radiosymfonikerne anno 1952 er imidlertid, at blæserne i et *fortissimo* i princippet kunne blæse igennem uden at overdøve strygekorpsen, og dermed evnede man at formidle en intensitet på alle niveauer.

To kulturepoker adskiller naturligvis Thomas Jensen og Michael Schönwandt. Jensen har spillet Carl Nielsens symfonier under komponistens taktstok, han er blevet undervist af ham og talt med ham om symfonierne, og han har ud fra dette førstehåndskendskab skabt sin opfattelse af, hvordan musikken skal lyde. Thomas Jensen søger kontrasterne og konflikterne i den Fjerdes finale, det befordres også af den gamle orkesterklang. Han er impulsiv og spiller virtuost på sit orkestres mobilitet i stemningsskiftene. Michael Schönwandt forfølger en mere sangbar og integreret orkesterklang, hans tempi er ikke så yderligtgående som Jensens. Og når det drejer sig om produktionsteknikken, domineres Schönwandts version af det digitale efterklangsrum, som til en vis grad slører klarheden i teksten. Trods den historiske optagelse, i samme koncertsal, i mono og med få mikrofoner, står Jensens version naturligt og ganske differentieret i den orkestrale geografi.

<https://open.spotify.com/track/2eNWTsj7HAWiNZzFwxMmiI?si=8e0f671e374047db>

10. Nielsen: 4. Symfoni, IV. Con anima – allegro. Thomas Jensen

<https://open.spotify.com/track/7pQi8NbAbqiujrACorGtI0?si=5508988c548f4c2e <JENS>>

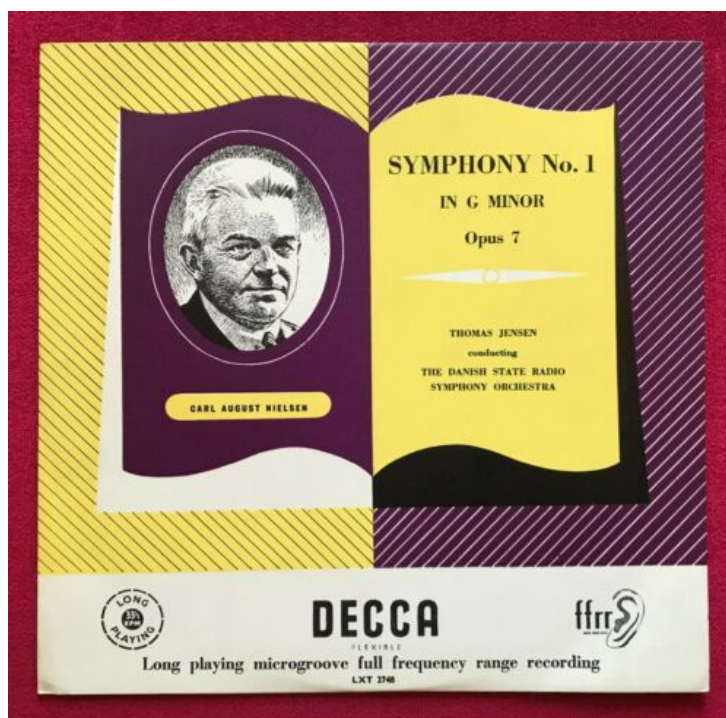
11. Nielsen: 4. Symfoni, IV. Con anima – allegro. Michael Schönwandt.

Thomas Jensens behandling af Carl Nielsens lyriske side illustreres overbevisende i den flegmatiske sats fra 2. Symfoni – »De fire temperamenter«. En 1947-optagelse fra det nye Radiohus, udgivet af His Master's Voice. Efter den koleriske førstesats i h-mol kommer dette vuggende intermezzo i G-dur og 6/4 takt, det er meget enkelt, og samtidig er karakteren svær at ramme. Hos Jensen er det en bevægelse af klangfulde toner i et roligt flow, men med blide

betoninger, som skubber strømmen fremad. Det er en indsigt i Carl Nielsens særlige sangbarhed, hvor det uventede opliver den ubekymrede melodi.

<https://open.spotify.com/track/0gMTmyHwz50ZPUyNazrAL1?si=068121541a194d32>

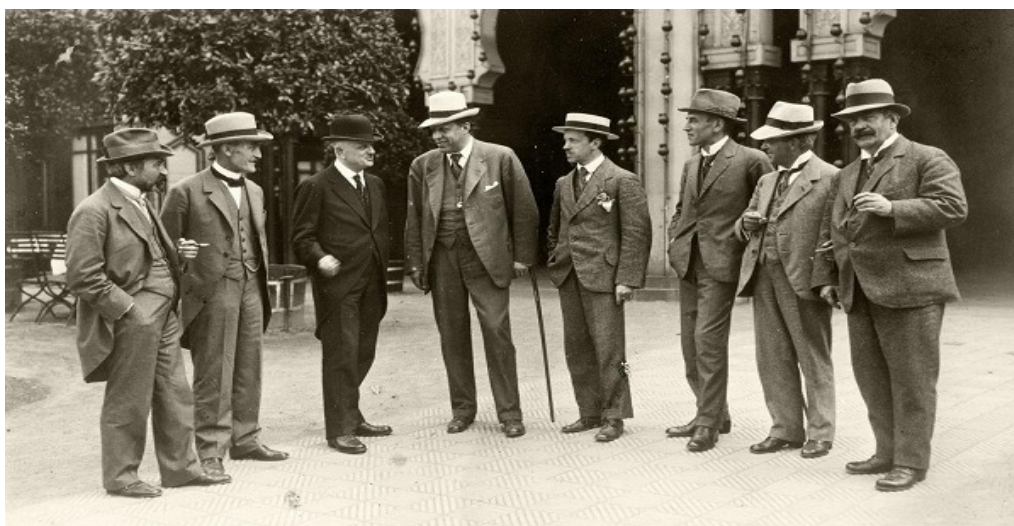
12. Nielsen: 2. Symfoni, II. Allegro comodo e flammatico. Thomas Jensen.

Den originale LP-udgivelse fra 1952.

Thomas Jensen og Radiosymfoniorkestret i Carl Nielsens 1. Symfoni.

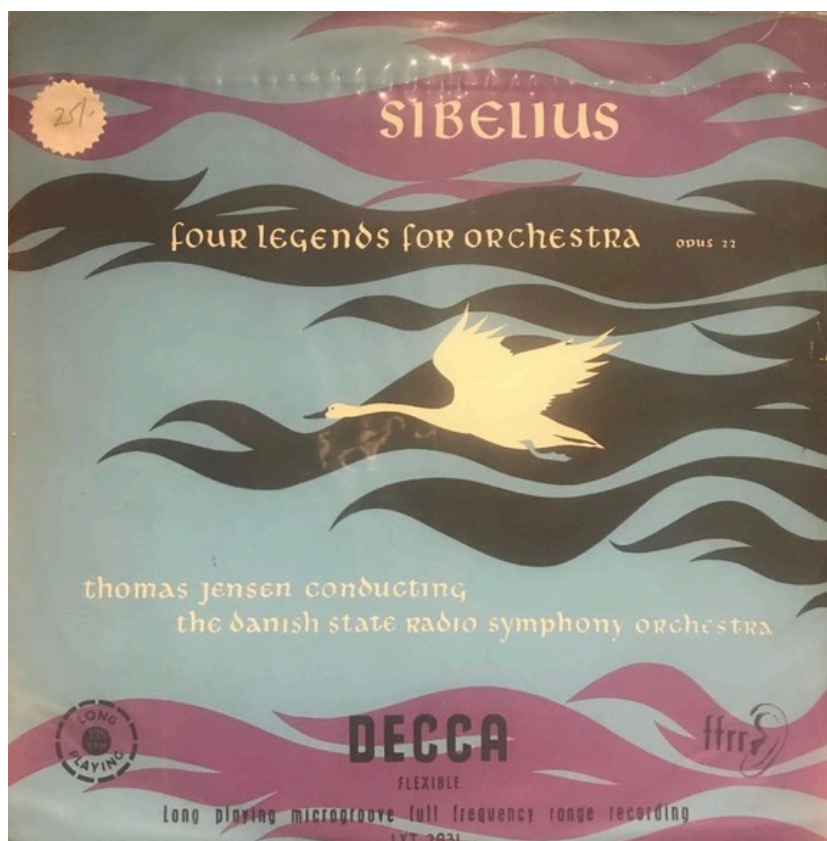
Som tidligere skrevet meldte Sibelius' musik sig tidligt i Thomas Jensens løbebane. I perioden 1920-1926 spillede han som cellist – i Tivolis Koncertsals Orkester om sommeren og i dets vinterdragt Københavns Filharmoniske Orkester – symfonierne på nær nr. 3 og 4, og de kendte tonedigte. Frederik Schnedler-Petersen var den glødende forkæmper for Sibelius, men komponisten besøgte selv København to gange i perioden. I 1924 dirigerede han *1. Symfoni* og *7. Symfoni*, *Valse triste* og *Finlandia*. I 1926 var det *5. Symfoni*, *Kong Christian II-suiten*, *Finlandia* igen, og *Impromptu* for damekor og orkester. Jensen fik en Sibelius-infusion i disse unge år, den finske komponist var – som tidligere nævnt - i de første årtier af det 20. århundrede den mest spillede udenlandske samtidskomponist i København.¹³

Otte herrer med den obligatoriske hat. Dirigenterne ved Den Nordiske Musikfest foran Tivolis Koncertsal i juni 1919. Fra venstre: Frederik Schnedler-Petersen (DK), Robert Kajanus (FIN), Jean Sibelius (FIN), Georg Høeberg (DK), Erkki Melartin (FIN), Wilhelm Stenhammar (S), Carl Nielsen (DK) og Johan Halvorsen (N). Alle komponister med undtagelse af Schnedler-Petersen.

Dirigenten Thomas Jensen havde en stærk affinitet til Sibelius' stemningsmættede og rytmisk repetitive musik. Det skabte opmærksomhed i grammofonbranchen. Decca og HMV opererede i Radiohuset i København i begyndelsen af 1950'erne, fordi koncertsalen havde vist sig at være et fremragende pladestudie, og fordi Radiosymfoniorkestret havde imponeret briterne i Edinburgh 1950 og London 1951. Benjamin Britten kom for at indspille egne værker med den senere så berømte producer John Culshaw, flere Carl Nielsen-symfonier skulle ud på det britiske marked med Grøndahl, Tuxen og Jensen, og så dukkede der nogle Sibeliusprojekter op.

Den unge Sibelius komponerede fire tonedigte inspireret af historierne om helten Lemminkäinen i det finske nationalepos *Kalevala*. De blev uropført i 1896 og fik en sønderknusende anmeldelse af Helsingfors førerende musikkritiker, Karl Flodin. Hvorefter Sibelius trak to af satserne tilbage og lod de to sidste blive, den ene 'Svanen fra Tuonela', som blev et af de mest spillede stykker i hans levetid. Først i 1935, i anledning af 100 året for Kalevalas udgivelse, gav Sibelius sin tilladelse til at opføre hele værket, og fire år senere gav han sig til at revidere satserne. Nu manglede der blot en komplet indspilning af *Lemminkäinen-suiten*, som var den endelige titel. Finlands krige mod Sovjetunionen og Anden Verdenskrig satte foreløbig en stopper for forehavendet.

*Den originale LP-udgivelse fra 1952.
Thomas Jensen og Radiosymfoniorkestret i Sibelius' komplette Lemminkäinen-suite.*

Med LP'ens fremkomst i 1948 udviklede Decca gradvis en optageteknologi af højeste kvalitet for den tid, og ambitiøse indspilningsprojekter af den klassiske musiks hovedværker blev igangsat. Sibelius var en umådelig populær komponist i Storbritannien, og en af de første symfonicyklusser blev indspillet af London Symfoniorkester og Anthony Collins (1952-55). Decca-folkene mente, at også Radiosymfoniorkestret og de danske dirigenter havde kvalitet til at være med ombord i Sibeliusprojektet. Erik Tuxen indspillede 5. *Symfoni* og *Finlandia* i 1952, og foruden *Karelia-suiten* fik Thomas Jensen overladt den første samlede pladeindspilning af *Lemminkäinen-suiten* i 1953.¹⁴ Jensen og orkestret var i de bedst tænkelige hænder.¹⁵ Begge værker findes på album 1.

Den sidste sats hedder 'Lemminkärens hjemkomst'. Helten rider hjemad efter vovede og sindsoprivende eventyr. Det former sig som ét langt crescendo, billedlig talt en fandenivoldsk rytter, der tordner af sted, grebet af en længsel efter at gense hjemstavnen og sine kære. Et enkelt motiv introduceres fra begyndelsen, det dukker bestandigt op, opsamles i et besættende kontinuum,

der bølger frem og tilbage i orkestret, i en *allegro con fuoco, poco a poco più energico*. Thomas Jensen dirigerer i en kontrolleret rastløshed, drivende orkestret fremad og med de bratte skift i dynamikken fulgt helt til dørs.

<https://open.spotify.com/track/1LuXyqasFqh3z5wjiIEmhP?si=825916933ef94ce6>

13. Jean Sibelius: Lemminkäinenens hjemkomst. Thomas Jensen.

Komponisten Tage Nielsen, senere rektor for Det Jyske Musikkonservatorium (1963-1983), var programredaktør og souschef i Statsradiofonis musikafdeling i perioden, hvor Thomas Jensen var udnævnt til Radiosymfoniorkestrets førstekapelmester, altså i praksis chefdirigent. Tage Nielsen havde den daglige kontakt med orkestret, det indbefattede programplanlægning og engagement af solister og dirigenter.¹⁶ Det var efter alt at dømme Nielsen, der tog initiativet til at knytte Jensen helt tæt til orkestret. At Sibelius for alvor kom i fokus i disse sidste år af Jensens liv, skyldtes også souschefen. Det var hans ide, at alle syv symfonier skulle studieproduceres eller koncertopføres, så man kunne dokumentere en komplet Jensen-cyklus for eftertiden.

Danacordserien bringer symfoniene 1, 2, 3, 4 og 7, måske gemmer DR's arkiver på 5 og 6, måske nåede man ikke at færdiggøre cyklussen. 3. *Symfoni* er en studieindspilning fra maj 1963, og det kan ikke nægtes, at Radiosymfoniorkestrets spillemæssige krise er mærkbar, trods en meget koncentreret indsats. Vi hører ikke længere det teknisk probate og musikalsk entusiastiske orkester som 10 år forinden. Det er uomtvisteligt, at Thomas Jensen er svækket på grund af tiltagende sygdom, og den svigtende hørelse må have været grusom for ham at leve med.

Alligevel træder hans overordnede plan med symfoniens budskaber tydeligt frem. Det er for så vidt en neoklassisk symfoni, hvilket førstesatsen særligt er eksponent for. Satsens dominerende karakter er den pulserende strøm, som man kan kalde »Fortspinnung«, et *perpetuum mobile* i skalaer, gentagelser og sekvenser som i barokkens hurtige satser. Blot sanset gennem Sibelius' helt personlige prisme, og det kunne Thomas Jensen levendegøre på forbilledlig vis. Men hans blik på det tonale farvespil var også skarpt. Det hører man eksempelvis fra 1'08 i lydeksemplet, med den langsomt stigende skala i den

lydiske toneart, hvor den forstørrede, lydiske kvart til sidst får en slående eksponering.

<https://open.spotify.com/track/6vcHnTbWUx5mJdXPDEhtuo?si=9c8191208ba2407d>

14. Jean Sibelius: 3. Symfoni, I. Allegro moderato. Thomas Jensen.

Foruden de nævnte symfonier indeholder serien Sibelius' *Andante festivo*, *Finlandia* og *Violinkoncerten* med ungarske Emil Telmányi. Den sidste udmærker sig – i sammenligning med eksempelvis Ginette Neveu og Jascha Heifetz fra omtrent samme tid – ved alvor og refleksion, og rolige retoriske linjespil.

Thomas Jensen ved en koncert i Odd Fellow Palæet, formodentlig under Besættelsen. Læg mærke til 2. violingruppens placering til højre for dirigenten, som det var praksis tidligere. Orkestret kunne være Det Kongelige Kapel.

I mængden af romantiske værker i Danacordserien skal et enkelt fremhæves: pladeindspilningen af Tjajkovskijs *Violinkoncert* med endnu en ungarsker som solist, Endre Wolf. Det er en strålende tolkning, som må aftvinge respekt alene på grund af omstændighederne, som Martin Granau gør rede for i covernoterne

til album 3. Radiosymfoniorkestret havde spillet en del Tjajkovskij under Nikolaj Malko, men violinkoncerten var orkestret ikke fortrolig med. Det foregik i den tredje uge i oktober 1949. Fritz Busch dirigerede torsdagskoncerten med forudgående prøver mandag, tirsdag og onsdag. Programmet var Beethovens 8. *Symfoni* og Brahms' *Violinkoncert* med Isaac Stern. Onsdag aften og fredag dag prøvede og indspillede det flittige orkester Tjajkovskij-koncerten med ny dirigent og solist. Det danske plademærke TONO stod for udgivelsen, og i *Gramophone* det følgende år beklagede kritikeren Lionel Salter, at denne glimrende plade ikke var tilgængelig på det britiske marked. Han roste Endre Wolfs på samme tid smagfulde og teknisk overlegne spil og glædede sig til orkestrets besøg ved Edinburgh Festspillene senere på året.

Det bør tilføjes, at det kræver en dreven og resolut dirigent at få en så stor og ikke fortrolig violinkoncert i kassen på så kort tid og med et så godt resultat.¹⁷

<https://open.spotify.com/track/2f05XWUokCWBxIP4PubB2U?si=72bcd879c9c541d1>

Peter Tjajkovskij: Violinkoncert, III. Allegro vivacissimo.

Det var opgangstider for Radiosymfoniorkestret, i 1948 kom udvidelsen til 92 musikere, og den internationale berømmelse kom som beskrevet med de store turnéer og pladeudgivelserne. Thomas Jensen var freelancer i perioden, ellers travlt beskæftiget i Aarhus, men som tidligere hævdede kunne han i en anden situation have været manden, der forhindrede nedturen ude i horisonten. I 1957 døde den 55-årige Erik Tuxen som følge af en hjernetumor, på tærsklen til en strålende karriere i bl.a. Nord- og Sydamerika, og året forinden var den 70-årige Launy Grøndahl gået på pension, manden der havde haft en uvurderlig betydning i de første års daglige opbygning af radiosymfonikerne.

Det blev mere og mere tydeligt, at orkestret var gerådet ud i en spillemæssig krise. Det behøvede fornyelse ved pultene, siden Busch's død i 1951 havde man savnet en stor personlighed som førstekapelmester, og det var, som om man levede højt på fortidens triumfer. Selvindsigten var vist ikke så udbredt, men det var for dette orkester i tilbagegang, Thomas Jensen blev en slags andetvalg som chefdirigent i 1957. Den foretrukne kandidat, tjekken Rafael Kubelik, havde sagt pure nej. Niveauet og indstillingen var ikke tilfredsstillende, mente han, og i stedet valgte han nogle år senere Bayerns Radiosymfoniorkester, som i

hans 18 år lange chefperiode arbejdede sig op mod sin status som et af vor tids førende orkestre.

Tage Nielsen giver en rammende karakteristik af Thomas Jensen i artiklen »Så inderlig dansk – og uprovinciel«. ¹⁸ At han var både alsidigt og bredt orienteret, og at det først og fremmest var ham, der fornyede orkesterrepertoiret i Danmark fra midten af 1930'erne. Godt nok var hovedvægten i programmerne af indlysende grunde lagt på det centrale klassiske repertoire i Aarhus-perioden, men helt fra begyndelsen og til enden af sit virke tog han en række af samtidens komponister til sit hjerte: Riisager, Høffding, Holmboe, Koppel, Schierbeck, Tarp og Niels Viggo Bentzon. Danacordserien dokumenterer denne interesse i album 9 og 10, hvor man også finder navne som Franz Syberg, Leif Thybo, Siegfried Salomon, Ebbe Hamerik, Herman Sandby og Henning Wellejus.

Tage Nielsen fortæller desuden om en oplevelse af Thomas Jensens indstuderingsteknik. Det gælder et nyt stykke af Nielsen selv:

Hans ironi kunne godt have både snert og brod, men den blev som regel udtrykt så overrumplende og slagfærdigt, at også den, der blev ramt, måtte overgive sig. Det har jeg selv oplevet. For snart 25 år siden [ca. 1960] uropførte han med Radioorkestret et lille stykke af mig. Prøvearbejdet begyndte med delte prøver, blæsere for sig og strygere for sig. Ved den første blæserprøve havde jeg listet mig ind og sat mig bagerst i salen, uden at kapelmester eller musikere vistnok havde bemærket det. Musikken tog sig ikke ret godt ud i denne amputerede skikkelse – det lød ærlig talt usammenhængende og uskønt. Et stykke ind i prøven råbte en af musikerne: »Sig mig Thomas, er det ikke kedeligt det her?« – »Jo!«, replicerede han øjeblikkeligt, »men vent bare til strygerne kommer på, så bliver det hele meget værre!« Med til historien hører, at både kapelmester og orkester ved selve opførelsen ydede det lille stykke mere end fuld retfærdighed. ¹⁹

Forvandlingsprincippet – metamorfosen – var et kompositionsprincip, flere danske komponister var optaget af i 1950'erne. Inspirationen kom vel fra Sibelius' symfonier, og det var særligt Vagn Holmboe, hans elev Per Nørgård og Niels Viggo Bentzon, der var optaget af fænomenet. En mere konkret definition af den musikalske metamorfose var der ingen, der formåede at

komme med, men Holmboe skrev bl.a. følgende om emnet i en nedskreven dialog med Nørgård i 1954:

Metamorfose betyder forvandling. Ikke forandring, som vi kender det fra variationen, men et stofs gennemgribende forvandling, en transponering fra et plan til et andet, en opbrænding og genfødsel, en angst og befrielse. Tanken om metamorfose er – tror jeg – en dyb psykisk nødvendighed for mennesket og har været det til alle tider ...«²⁰

Blandt adskillige værker med metamorfosen som grundprincip komponerede Vagn Holmboe i 1956 – på bestilling af BBC's Third Programme – et orkesterværk i tre satser: *Epitaph: Symphonic Metamorphose*. Under Den danske Musik- og Balletfestival 1959 blev værket opført af Thomas Jensen og Radiosymfoniorkestret. Fra begyndelsen præsenteres et enkelt motiv, som gradvist undergår en række forvandlinger. I anden sats høres motivet straks i oboen, og andre blæsere fører det videre i udvidede skikkelser. En neoklassisk pastorale med momentane orkesterskælv, gennemført med kammermusikalsk finesse af de solistiske blæsere.

<https://open.spotify.com/track/4kj0U3LeDixeWu92EQDWcE?si=6d5192cef5d34996>

16. Vagn Holmboe: *Epitaph, II. Andante tranquillo*. Thomas Jensen.

Afslutningen af kunstnerlivet

Da Thomas Jensen i 1957 mødte Radiosymfoniorkestret første gang efter udnævnelsen til førstekapelmester, modtog musikerne ham med klapsalver og touche. Men så opstemt var han ikke selv: »Tak venner! Jeg er virkelig glad for at være her, men måske er det en postgang for sent.«²¹

Men trods vaklende helbred og tunghørhed engagerede Thomas Jensen sig lige så dybt i arbejdet, som han havde haft for vane. Han fik dog kun ansvaret for en til fire torsdagskoncerter pr. sæson i årene indtil sin død, der kom nemlig en stribe af gæstedirigenter inklusive navne som Pierre Monteux, Paul Kletzki, Eugene Ormandy og Rafael Kubelik. Men den udenlandske turnévirkksomhed

fortsatte, også det krævede sin dirigent med det forventningspres, der lå på orkestret efter triumftogene først i 1950'erne.

I efteråret 1958 stævnedes Radiosymfoniorkestret ud på sin anden USA-turné, i alt 40 koncerter, med Thomas Jensen og John Frandsen som alternerende dirigenter. Koncertsalene var fyldte, begejstringen var stor, men musikkritikerne i New York Times og New York Herald var delvis forbeholdne. Det danske orkester spillede ikke med den præcision, glød eller kolorit, som man forventer af et stort ensemble. Man bemærkede, at musikerne for størstedelen var midaldrende eller ældre, de savnede ungdommens kraft, derimod var orkestret i besiddelse af en efterårsagtig, mild modenhed.²²

Thomas Jensen og Radiosymfoniorkestret, USA-turnéen 1958.

Men så indtraf et nederlag, som ramte alle parter, og Thomas Jensen voldsomt og næsten tilintetgørende. Orkestret var inviteret til Paris i oktober 1962. Det internationale selskab for ny musik (ISCM) afholdt sin 3. musikfest, og orkestret skulle optræde ved åbningskoncerten den 24. oktober, som tillige var FN-dagen. Det betød, at koncerten skulle radiotransmitteres direkte til medlemslandene i Europa og over satellit til USA. Radiosymfoniorkestret

havde fortsat et særdeles godt ry i internationale musikkredse, ISCM havde inviteret det to gange tidligere, hvor det ikke passede ind i orkestrets planlægning. Så nu skulle det være.

Programmet afspejlede, at det var en ny musikfestival, og det var blevet ændret flere gange i månederne forinden. Den polske violinvirtuos Henryk Szeryng skulle være solist i Ravels *Tzigane* og Bartóks 2. *Violinkoncert*. Den russiske stjernesopran Galina Visjnevskaja skulle synge scener fra Tjajkovskijs *Eugen Onegin* og Sjostakovitjs *Lady Macbeth fra Mtsensk* (på det tidspunkt kendt under titlen *Katerina Ismajlova*). Desuden skulle orkestret alene fremføre Holmboes *Monolit* og Honeggers 5. *Symfoni*. Thomas Jensen var som førstekapelmester selvskreven til at dirigere denne koncert, selv om han havde haft de største betænkeligheder ved rejsen, som også indbefattede koncerter i Genève, Strasbourg og Bruxelles.

I et brev fra forsommeren til orkestrets formand, solooboisten Waldemar Wolsing, udtrykker Thomas Jensen utilfredshed med programplanlægningen, særligt de valgte moderne værker, som han ikke kender. Han beklager sig over det korte prøvearbejde med solisterne, der er til rådighed i Paris, og han informerer Wolsing om sine helbredsproblemer. Influenzalignende forkølelser og allergiske reaktioner forværrer hans hørelse, og han har søgt specialsthjælp på Rigshospitalet. Betingelserne for et nogenlunde heldigt udfald på rejsen vil for hans vedkommende være at undgå fortravlede prøver i lokaler med temperaturskift, kulde og træk. Jensen slutter med at frabede sig opgaven som meddirigent på turen. Men han blev overtalt.²³

Det gik, som Thomas Jensen profeterede. På togturen pådrog han sig en alvorlig forkølelse, forberedelserne i Paris var kaotiske, logistikken koksede, på generalprøven medførte forkølelsen en forværring af Jensens hørelse, så han ikke kunne orientere sig i orkestret, og Visjnevskaja og Szeryng mere eller mindre obstruerede samarbejdet. Under koncerten i *Tzigane*, som Jensen ikke kendte på forhånd, brød kontakten mellem solist og orkester på et vist tidspunkt sammen. I 'Tatjanas brevs scene' fra *Eugen Onegin* med den ikoniske obosolo fejlede Wolsing totalt, på indsatsen kom der ikke en lyd ud af instrumentet. I Bartóks violinkoncert havde Jensen svært ved at følge Szeryng, og Honeggers symfoni, som pariserne kendte udmærket, »manglede farve, tragik og endda præcision« – som en kritiker skrev. Anmeldelserne var skånselsløse.²⁴

Martin Granau skriver, at Thomas Jensen efter hjemkomsten talte med Waldemar Wolsing om, hvorvidt han skulle fratræde sin post. Men Wolsing ville af menneskelige grunde ikke presse ham til at stoppe. Det var imidlertid et faktum, at Thomas Jensens nedsatte hørelse var et stort problem for alle og ligefrem en belastning for DR's musikafdeling. Man skånede ham for mere krævende opgaver og begrænsede hans medvirken på de offentlige koncerter i vidt omfang. I 1963 skrev han i et dateret brev til Wolsing: »Jeg føler mig betragtet som aflægs.« Og gav forkølelsen, som han pådrog sig i den kolde sovevogn på vej til Paris, skylden for sin miserable situation. Enden var nær. Han døde den 3. november 1963 i hjemmet på Frederiksberg.

Der var stor musik, som Thomas Jensen ikke ønskede at dirigere. Tage Nielsen nævner det: sjældent nyere fransk musik, slet ikke Bruckner, og meget nødigt Schönberg-skolen. I det sidste tilfælde blev han af radioens musikchef, Vagn Kappel, spurgt, om ikke Alban Bergs *Lulu-suite* ville være noget, hvortil han svarede: »Herre, tag denne kalk fra mig!«²⁵

Humoren var hans våben, men en lige så fremherskende egenskab var menneskeligheden. Engang blev han spurgt om, hvordan i alverden han kunne formå danske orkestre til at yde det sublime, og han svarede med en anekdote:

Bruno Walter sagde engang til en ung dirigent, som søgte hans råd: Unge mand, min tid er knap, men jeg kan i skyndingen give Dem ét godt råd. Gør aldrig – under nogen omstændigheder – en musiker nervøs eller bange. Ikke under *nogen* omstændigheder!²⁶

Lad så en henvisning til et enkelt værk i Danacordserien være eksemplet på Jensens humor og menneskelige indsigt, her forstået som den musikalske karakterisering i en programmatisk fortælling: Richard Strauss' *Till Eulenspiegels lustige Streiche*. Det er med Radiosymfoniorkestret fra torsdagskoncerten den 2. oktober 1952, en uges tid før afrejsen til den store USA-turné. Musikerne giver ham en touche under bifaldet.

<https://open.spotify.com/track/0PTXU76pI5XoHuYJqSL4rz?si=e7e05576fa88450e>
Richard Strauss: Till Eulenspiegel. Thomas Jensen.

Thomas Jensen ca. 1960.

Forfatteren og radiomanden Karl Bjarnhof (1898-1980) var jævnaldrende med Thomas Jensen. Uddannet cellist og organist og tilstedeværende i det musikliv, som Jensen havde været en del af siden sin ungdom. Bjarnhof blev blind som 18-årig, men det forhindrede ham ikke i senere at arbejde som organist, journalist, musikkritiker og kronikredaktør. I 1947 kom han til Statsradiofonien, hvor han blev en intelligent, selvbevidst og velforberedt interviewer i radioens kulturudsendelser. I 1960 lavede Bjarnhof for skoleradioen et interview med Thomas Jensen, der skulle fortælle om at dirigere et orkester.

De kommer ind på, hvordan det hele begyndte for Jensen, om Tivoli-tiden og om at blive dirigeret af Sibelius. Undervejs bliver der spillet musik dirigeret af gæsten. Et uddrag af Debussys *Forspil til en fauns eftermiddag* med Aarhus By-Orkester, som kan høres i sin helhed på album 8. Sibelius' *Valse triste*, som ikke er med i Danacordserien, høres også. Udsendelsen begynder med Carl Nielsens ouverture til *Maskarade* med Radiosymfoniorkestret og slutter med Lange-Müllers forspil til melodramaet *Renæssance* med Tivoli-orkestret.

I løbet af samtalen er det mærkbart, at Thomas Jensen ikke længere formulerer sig så præcist og flydende, hvorfor han heller ikke forekommer at være helt bekvem ved situationen i studiet. Men humoren har han i behold.

<https://www.dr.dk/bonanza/serie/326/musikere/60141/historien-om---en-mand-og-hans-taktstok>

Karl Bjarnhof interviewer Thomas Jensen. 1960.

Thomas Jensen tidslinje

1898	Født 25. oktober i København
1912	Studerende ved Musikkonservatoriet i København
1917	Solocellist i Nordvästra Skånes Orkesterförening i Helsingborg
1920	Cellist i Tivolis Koncertsals Orkester
1925-27	Dirigentengagementer ved bl.a. Nørrebro Teater
1927	Kapelmester ved Aarhus Teater og Aarhus Filharmoniske Orkester
1935	Førstekapelmester ved Aarhus By-Orkester og gæstedirigent ved Radiosymfoniorkestret
1936	Kapelmester ved Tivolis Koncertsals Orkester
1948	Det faste engagement i Tivoli ophører. Tættere tilknytning til Radiosymfoniorkestret
1957	Afsked med Aarhus By-Orkester. Førstekapelmester ved Radiosymfoniorkestret
1963	Død 13. november i København

The Thomas Jensen Legacy (1938-1963). Dobbeltalbum 1-13

Overførelse og teknisk bearbejdelse: Claus Byrith.

Noter: Martin Granau, Claus Byrith og Peter Quantrill.

Aarhus By-Orkester, Tivolis Koncertsals Orkester/ Københavns Filharmoniske Orkester, Radiosymfoni-orkestret, Det Kongelige Kapel, Telmanyí Kammerorkester. Danacord 2020-22. Alle album kan streames på Spotify.

Komponistliste med albumnumre i parentes

<i>Béla Bartók</i> (2)	<i>Carl C. Møller</i> (8)
<i>Ludwig van Beethoven</i> (11)	<i>Carl Nielsen</i> (4, 6, 8, 13)
<i>Niels Viggo Bentzon</i> (6, 10)	<i>Tage Nielsen</i> (12)
<i>Georges Bizet</i> (7)	<i>Emil Reesen</i> (9)
<i>Johannes Brahms</i> (3, 7)	<i>Selim Palmgren</i> (11)
<i>Hakon Børresen</i> (12)	<i>Amilcare Ponchielli</i> (7)
<i>Claude Debussy</i> (8)	<i>Knudåge Riisager</i> (2, 9, 10, 12)
<i>Edward Elgar</i> (7, 8)	<i>Anton Rubinstein</i> (7)
<i>Léo Delibes</i> (7)	<i>Frederik Rung</i> (12)
<i>Eduard DuPuy</i> (12)	<i>Camille Saint-Saëns</i> (7, 11)
<i>Antonín Dvořák</i> (5, 8)	<i>Siegfried Salomon</i> (10)
<i>Niels W. Gade</i> (5, 9)	<i>Herman Sandby</i> (9)
<i>Edvard Grieg</i> (11)	<i>Pablo de Saraste</i> (11)
<i>Ebbe Hamerik</i> (9)	<i>Poul Schierbeck</i> (4)
<i>J.P.E. Hartmann</i> (9)	<i>Franz Schubert</i> (7)
<i>Joseph Haydn</i> (8)	<i>Svend S. Schultz</i> (12)
<i>Fini Henriques</i> (9, 12)	<i>Jean Sibelius</i> (1, 6, 7, 8, 13)
<i>Vagn Holmboe</i> (4)	<i>Dmitrij Sjostakovitj</i> (2)
<i>Arthur Honegger</i> (2)	<i>Bedřich Smetana</i> (8)
<i>Carl F.E. Horneman</i> (7, 12)	<i>Johann Strauss d.æ.</i> (8)
<i>Jenő Hubay</i> (11)	<i>Johann Strauss d.y.</i> (7, 8)
<i>Georg F. Händel</i> (5)	<i>Richard Strauss</i> (11)
<i>Finn Høffding</i> (9)	<i>Igor Stravinskij</i> (2)
<i>Aram Katjaturian</i> (8)	<i>Johan Svendsen</i> (11)
<i>Herman D. Koppel</i> (4)	<i>Franz Syberg</i> (10)
<i>Friedrich Kuhlau</i> (8)	<i>Svend Erik Tarp</i> (4, 8)
<i>Paul Lacombe</i> (7)	<i>Leif Thybo</i> (10)
<i>Franz Liszt</i> (11)	<i>Pjotr I. Tjajkovskij</i> (3, 7, 8, 11)
<i>H.C. Lumbye</i> (7)	<i>Carl Maria von Weber</i> (7)
<i>Jules Massenet</i> (8)	<i>Henning Wellejus</i> (9)
<i>Felix Mendelssohn</i> (5)	<i>K.A. Wieth-Knudsen</i> (12)
<i>Wolfgang A. Mozart</i> (5)	<i>August Winding</i> (11)

LITTERATUR

Gustav Albeck: Aarhus By-Orkester – Jydsk Symfonisk Orkester (1935-1945). Aarhus Stiftsbogtrykkeri 1945.

Gustav Albeck (red.): Vort første by- og landsdelsorkester. Aarhus By-Orkester (1935-1960). Universitetsforlaget i Aarhus 1960.

Claus Byrith: Noter i Thomas Jensen Legacy, album 8, Danacord. 2021.

Dansk Biografisk Leksikon. Opslag om Thomas Jensen.

<https://Biografiskeleksikon.lex.dk/>

Henrik Engelbrecht: Arven efter Lumbye – musik og musikere i Tivoli 1843-1944. Forlaget henrikengelbrecht.dk 2020.

Martin Granau: Holms vision. Radiosymfoniorkestret 75 år I-II. DR Multimedie 2000.

Gunnar Heerup: Thomas Jensen. Anmeldelse af Statsradiofoniens torsdagskoncert 2.12.1937. DMT Årgang 13 nr. 1 (1938).

<https://seismograf.org/dmt/13/01/thomas-jensen>

Janne Lauritzen og Jens Rossel: Aarhus Symfoniorkester 50 år (1935-1985). Centrum 1985.

Claus Røllum-Larsen: Impulser i Københavns koncertrepertoire 1900-1935, I-II. Museum Tusculanums Forlag 2002.

Steen Chr. Steensen: Stadsmusikant og symfoniker. Aarhus Symfoniorkester 75 år (1935-2010). Hovedland 2010.

Om forfatteren:

Valdemar Lønsted (f. 1946) er cand.mag. i musikvidenskab og fransk. Var i en årrække tilknyttet DR's radiokanal P2, hvor han bl.a. stod for Søndagsklassikeren, Pladeforum og udsendelser om det internationale musikliv. Siden 2008 musikkritiker ved Dagbladet Information. Forfatter til flere bøger om klassisk musik, heriblandt tre store biografier om Mahler (2006), Schubert (2013) og Sibelius (2016). Redaktør af PubliMus.

NOTER

- ¹ <https://www.seismograf.org/dmt/13/01/thomas-jensen>
- ² Informationerne er delvis hentet fra Dansk Biografisk Leksikon.
- ³ Lauritzen og Rossel 1985, s. 31.
- ⁴ Albeck 1960, s. 56.
- ⁵ Albeck 1960, s. 37.
- ⁶ Lauritzen og Rossel 1985, s. 25-26.
- ⁷ Engelbrecht 2020, s. 173. Koncertsalen nedbrændte som følge af schalburgtage i juni 1944. Den nye koncertsal blev indviet i 1955. Fra 1946 gav Tivoliorkestret sine koncerter i den ottekantede Glassal, der ligeledes nedbrændte i 1944, men hurtigt blev genopført efter tegninger af Poul Henningsen.
- ⁸ Arne Helman i covernoter til H.C. Lumbye recordings conducted by Thomas Jensen. Danacord 1998.
- ⁹ Gramophone februar 2022, s. 90.
- ¹⁰ Granau 2000, I s. 91-92.
- ¹¹ Ibid., I s. 257ff.
- ¹² Forfatteren talte for et par årtier siden med en ældre herre, der rejste fra Oxford til koncerten 24. september 1951 for at høre Carl Nielsen for første gang. Han huskede tydeligt »the shining brass instruments and the impressive sound they made.«
- ¹³ Røllum-Larsen 2002, II s. 22.
- ¹⁴ Partituret til den ændrede version blev udgivet af Breitkopf & Härtel i 1954. Thomas Jensen og orkestret har altså spillet efter upubliceret materiale.
- ¹⁵ John Culshaw var superviserende producer. Nogle få år senere var han hovedskikkelsen i Deccas siden hen legendariske Wagner-Ring – med Wiener Filharmonikerne og Georg Solti i Wiens Sophiensaal.
- ¹⁶ Granau 2000, II s. 13.
- ¹⁷ BBC Symfoniorkesters cheffdirigent Malcolm Sargent gæstede Radiosymfoniorkestret i marts 1952. Et af værkerne var Vaughan Williams teknisk vanskelige sjette symfoni, som orkestret spillede for første gang. Sargent udtrykte i et radiointerview sin beundring for musikernes bladspil, som han sidestillede med de britiske orkestres ellers så uovertrufne adelsmærke.
- ¹⁸ Lauritzen og Rossel 1985, s. 144ff.
- ¹⁹ Ibid., s. 145. Tage Nielsens stykke hedder Intermezzo gaio og findes på Danacordseriens album 12.
- ²⁰ Dialog om et nyt formprincip. Per Nørgård og Vagn Holmboe. Per Nørgårds Skrifter KB.
- ²¹ Granau 2000, I s. 341.
- ²² Ibid., II s. 47.
- ²³ Ibid., II s.53. Den anden dirigent på turnéen skulle have været polsk-schweiziske Paul Kletzki, som imidlertid meldte afbud. I stedet engagerede man grækeren Miltiadis Caridis.
- ²⁴ Ibid., II s.50ff. Dele af den fatale pariserkoncert kan høres på Danacordseriens album 2.
- ²⁵ Lauritzen og Rossel 1985, s. 147.
- ²⁶ Ibid., s. 148.